

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 17 januari 2007
Utskriftsvänlig pdf-fil

Ibland kan man få en känsla av att nordisk, ja europeisk ishockey egentligen bara spelar rollen som farmarligor åt den mäktiga National Hockey League, NHL, ett gigantiskt drivhus för nya spelartalanger, 0 som tas över pölen till nordamerikanska storlag när de är bra nog och tuffa nog. Men så är det väl ändå inte, eller...? I väntan på att ett slutgiltigt svar ska uppenbara sig kan man med fördel sätta sig in i vad NHL är för någonting, varifrån det kommer, hur det en gång startade, vad det står för idag. En bra start är John Wongs doktorsavhandling från University of Toronto, nu utgiven i populariserad form av University of Toronto Press med titeln *Lords of the Rinks: The Emergence of the National Hockey League 1875-1936*. Tobias Stark framhåller i sin recension den synnerligen grundliga empirin, ett viktigt pionjärbete som dock får ett alltför stort utrymme i boken på bekostnad av teori och analyser – dessvärre ingen ovanlig kritik av nordamerikansk idrottslitteratur. Trots detta tillkortakommande har Wong, numera Assistant Professor i sport management vid Washington State University, lämnat ett viktigt bidrag till ishockeyhistorielitteraturen.

Nordamerikansk hockeyhistoria

Tobias Stark

Institutionen för humaniora/historia, Växjö universitet

John Chi-Kit Wong

Lords of the Rinks: The Emergence of the National Hockey League 1875-1936

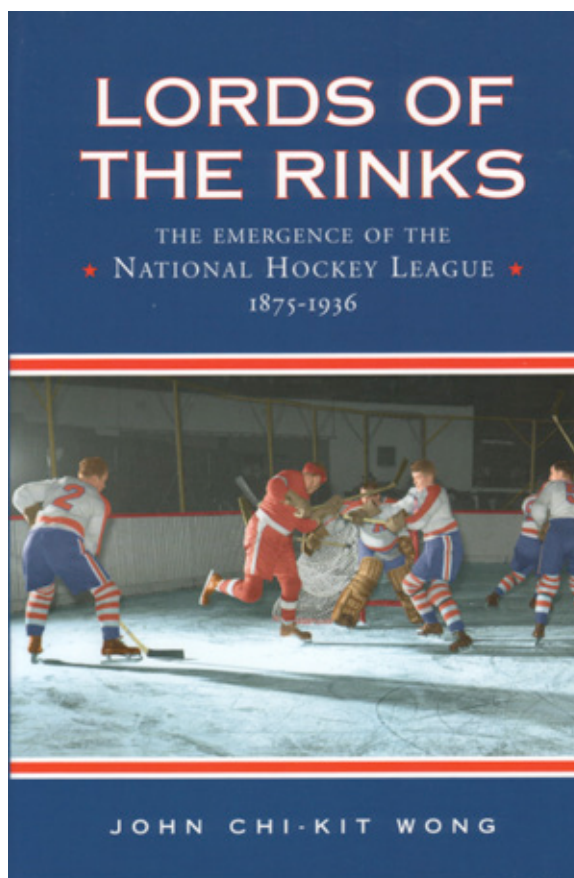
235 sidor, hft., ill.

Toronto, ON: University of Toronto Press 2005

ISBN 0-8020-8520-2

Nordamerikansk ishockey är för många liktydigt med National Hockey League (NHL). Hur denna dominerande ställning grundlades belyser historikern John Chi-Kit Wong i *Lords of the Rink: The Emergence of the National Hockey League 1875-1936*. Boken är uppdelad i tretton kapitel, varav det första är en introduktion och det sista följdriktig tjänar som konklusion. Insprängt däremellan finns elva kapitel där framväxten av NHL:s nordamerikanska ishockeyherravälde skildras på kronologiskt manér.

Den empiriska framställningen tar avstamp i en redogörelse för ishockeysportens uppkomst i Kanada under 1800-talets senare del (Kapitel 2). Wong påpekar att sporten från början hade en klar överklassprägel (sid 12), såsom förbehållen engelskspråkiga män från det övre samhällsskiktet, men att dörren för en vidare social rekrytering (etnicitet, klass- och religionstillhörighet) öppnades i takt med att spelets representationsfunktion blev allt viktigare, och konkurrenskraft fick företräde framför socialt umgänge i slutna sällskap.

Därefter (Kapitel 3-4) granskas hur ishockeyn färgades av, och i sin tur påverkade, den hätska amatörism-kontra-professionalism-fejd (the Athletic War) som rasade inom kanadensisk idrott kring sekelskiftet 1900. En viktigt följd blev att ishockeyn splittrades i två större grenar: en amatörbaserad och en professionellt inriktad. Det framhålls att båda grenarna präglades av kommersiella intressen; den avgörande skillnaden var att amatörishockeyns företrädare ogillade att spelarna tjänade pengar på sitt idrottande.

I Kapitel 5 och 6 skisseras NHL:s upprinnelse. NHL bildades formellt den 22 november 1917 i Montreal, sedan fyra av National Hockey Associations (NHA) lag (Ottawa Senators, Montreal Canadiens, Montreal Wanderers och Quebec Bulldogs) valt att bryta sig loss och starta om på ny kula. Tidigare forskning har tolkat detta som en konspiration mot det femte lagets (Toronto Arenas) ägare, Edward James Livingstone. Wong vill nyansera bilden genom att utmåla utvecklingen som följd av en större process, vilken i hög grad påverkades av sammanstötningar mellan nätverk av nya och etablerade ishockeyentreprenörer.

Kapitel 7 och 8 rör NHL:s utveckling åren 1923-1927. Detta var en dynamisk och betydelsefull fas i NHL:s historia. Perioden kännetecknades av snabb utveckling, synbar i en rejäl ökning av antalet lag (från fyra till tio) och expansion till nya och stora marknader i USA, såsom Chicago, Detroit och New York. Wong framhåller att initiativet att flytta söderut inte kom från NHL, utan att expansionen drevs fram genom NHL:s försök att parera konkurrerande ishockeyentreprenörers ambitioner på att dra igång proffsishockey i nordöstra USA. Vidare understryks att NHL:s USA-expansion innebar att benen slogs undan för andra proffsligor. Detta hade att göra med att de nya lagen backades upp av förmögna investerare, vilka kunde kosta på sig större utgifter för att ställa slagkraftiga lag på isen än sina konkurrenter. Det NHL gjorde var helt enkelt att man "erected a barrier to entry into major-league professional hockey by raising the costs of owning a franchise" (sid 82), med följd att man etablerade sig som den främsta aktören på proffsishockeyns område.

Kapitel 9 belyser farmarsystemets ("the minor league systemet") uppkomst. Runt om i Nordamerika fanns proffsligor av olika slag. Av rädsla för NHL:s makt kom dessa efterhand att skriva avtal med ligan där de formellt erkände dess överhöghet. Detta gav NHL möjlighet att använda de mindre klubbarna som drivhus i spelarutvecklingen. Inte nog med det: genom att ikläda sig mycket av de dagliga kostnaderna (löner, marknadsföring etc) kom farmarlagarna därtill att tjäna som buffertzon för de ekonomiska vågspel som professionell ishockey innebar även för en stor drake som NHL. Därigenom stärktes NHL:s ställning ytterligare. Allt var dock inte frid och fröjd.

I kapitel 10 synas de hårda prövningar som NHL ställdes inför under depressionen. Tre klubbar gick under i det bistra klimatet, medan ligan gick in som räddande ängel och tog över rulljansen i en fjärde. Från NHL:s sida var man på det klara med att ligans framgång var avhängig gemensamma ansträngningar. När det kom till enskilda lag utgick man dock från att marknadens krafter avgjorde en klubbs livskraft. NHL-lag som hade svårt att bära sig lämnades i regel åt sitt öde. Hjälpprogram som trots allt klubbades igenom förblev i stort sett outnyttjade, då klubbarna var ovilliga att avslöja sina affärsmässiga styrkor och svagheter.

Kapitel 11 är titulerat "The Rebellion" och rör en resning inom NHL:s farmarsystem vid 1930-talets ingång. En del farmarligor kände sig missbelåtna med NHL-avtalen. En av dem var American Hockey Association (AHA). Tillsammans med en del utomstående investerare, som tidigare nekats inträde i NHL, startade AHA en ny liga under namnet American Hockey League (AHL), med ambition på att uppbära "major league status". Depressionens verkningar kringskar dock huvudmännens ansträngningar, vilka även urholkades av NHL:s stora inflytande. Inom två år var AHA tillbaka i NHL:s farmarfälla.

I kapitel 12 diskuteras hur NHL på 1930-talet även kom att lägga under sig den nordamerikanska ishockeyns amatörigen, och därmed uppnå närmast totalt herravälde inom sporten. Under 1900-talets första decennier framstod Canadian Amateur Hockey Association (CAHA) som Kanadas största ishockeyförbund. På 1920-talet blomstrade CAHA; medlemskapet växte i snabb takt och därmed dess inflytande. Depressionen slog dock hårt på verksamheten och vid 1930-talets ingång befann sig CAHA i ekonomiska trångmål. Utöver den svaga finansiella ställningen led CAHA även av att depressionen underminerade amatörismens ideologiska överbyggnad; i tider av armod och stigande arbetslöshet tedde sig valet mellan att tjäna pengar på sitt idrottsutövande och att vara en fläckfri amatör inte särskilt svårt. Av rädsla att förlora kontrollen över "amatörishockeyn" valde så CAHA att alliera sig med fiendens främste företrädare, NHL – allt i enlighet med parollen "if you can't beat 'em, join 'em". Vid pass 1936, då det första farmaravtalet med CAHA började gälla, hade NHL vunnit positionen som Nordamerikas dominerande ishockeyorgan, en ställning som sedermera utökats till i princip ett globalt herravälde inom sporten.

Vad tycker jag då om Lords of the Rinks? Ett plus är att boken är tämligen lättläst. Vissa förkunskaper om Nordamerikansk historia och idrottslivet "over there" kan vara bra att ha, men är ingen nödvändighet för att ta till sig innehållet. En bra läsarservice är i detta sammanhang den biografiska sammanställningen av de "viktigaste"

aktörerna som medföljer boken, varigenom det är lätt att fräscha upp minnet kring vilka centralgestalterna var och varför de kan tänkas ha handlat som de gjorde. En liknande översikt över de olika idrottsorganisationer och klubbar som förekommer hade dock varit på sin plats, då det stundom kan vara svåra att hålla reda på även för en läsare med stor erfarenhet av ämnet.

Den stora behållningen av Wongs arbete ligger i hans sorgfälliga källsondering och minutiösa arbete med att dokumentera NHL:s stigande stjärna. Wong har gjort en betydande insats i att ta fram uppgifter om ishockeyns och NHL:s barndom, varav många har legat gömda i dammiga arkiv i närmare ett sekel. Tack vare sitt empiriska detektivarbete kan han lägga fram bevis för att ishockeyn har präglats av ekonomiska intressen redan från första början. En annan viktig följd av Wongs arkivrotande är slutsatsen att NHL:s väg till nordamerikanskt ishockeyherravälde inte var skriven på förhand utan bättre förstås som resultat av en komplicerad process där tillfälligheter, personliga motsättningar, hot, prestige och snöd ekonomisk vinning varit minst lika betydelsefulla faktorer som "kärlek till sporten" eller ambitionen att bjuda på god underhållning.

Detta sagt menar jag att Wong i sin vilja att presentera en koherent skildring NHL:s framväxt stundom fastnar väl mycket i empirin. De avsnitt jag läser med störst förtjusning är inledningen och avslutningen, där de dokumenterande ambitionerna får stå tillbaka något för en mer analyserande ansats med tydliga teoretisk förankring. Framställningen hade överlag vunnit på en mer utstuderad teoretiskt apparatur. Centrala begrepp som kommersialisering och professionalisering preciseras aldrig riktigt, med följd att analysen förblir något grumlig. Denna bakåtlutade teorianvändning måste dock sättas samman med att boken ifråga är en populariserad version av Wongs doktorsavhandling.

Allt sammantaget utgör *Lords of the Rinks* ett välkommet tillskott till den snabbt växande floran av ishockeyböcker som har en viktig funktion att fylla, inte minst som motvikt till de skamlösa hagiografier om NHL-ishockeyns förgrundsgestalter som översvämmar markanden.

© Tobias Stark 2007

Köp boken från [Adlibris.se](https://www.adlibris.se)

Kjøp boken fra [Akademika.no](https://www.akademika.no)

Køb bogen fra [Saxo.dk](https://www.saxo.dk)